

Kwart van scholen laat zich sponsoren

Eén op de twee scholen in het basis- en voortgezet onderwijs ontvangt donaties dan wel gratis goederen of diensten, en de helft van hen levert daarvoor een tegenprestatie. Dat blijkt uit een rapport van bureau Regioplan Beleidsonderzoek dat vorig jaar is uitgebracht.¹ In dat rapport wordt het Convenant Sponsoring in het Onderwijs geëvalueerd, dat de koepelorganisaties in 2002 met het ministerie hebben gesloten.² In een recente beleidsreactie (3/4/2008) oordeelt het ministerie dat scholen op dezelfde voet mogen doorgaan, mits hun beleid voldoende transparant is voor alle betrokkenen.³ Maar het spreekwoord luidt: *wiens brood men eet, diens woord men spreekt ...*

De kern van het convenant is:

- a) De integriteit van het handelen van de leraren en van de school (in het licht van haar missie en haar wettelijke opdracht) mag niet in gevaar worden gebracht.
- b) 'Sponsoring mag niet de onderwijsinhoud beïnvloeden of in strijd zijn met het onderwijsaanbod en de door de school aan het onderwijs gestelde kwalitatieve eisen. Zo mag in lesmaterialen en leermiddelen geen (impliciete) reclame voorkomen en mag daarin geen sprake zijn van onvolledige of subjectieve informatie.'⁴
- c) 'Indien er op een andere wijze in schoolverband reclame wordt gemaakt, mag dit de leerlingen niet stimuleren tot ongezonde en/of gevaarlijke activiteiten, noch mag dit leerlingen aanmoedigen om ouders te stimuleren producten of diensten af te nemen van de sponsor.'
- d) Alle betrokkenen (waaronder leerlingen en ouders) moeten worden verwittigd van het bestaan van sponsorcontracten en moeten in de gelegenheid worden gesteld daartegen bezwaar te maken (medezeggenschapsraad, onafhankelijke klachtencommissie).
- e) Onder sponsorcontracten wordt niet alleen verstaan dat een school tot een tegenprestatie *verplicht* wordt maar ook dat een school *uit eigen beweging* een tegenprestatie levert.

We kunnen onze analyse ook omdraaien. Welke vormen van begunstiging zijn toegestaan: welke giften, geschenken en gunsten worden *niet* verboden door het convenant?

- f) het factureren van een vaste vrijwillige ouderbijdrage;
- g) het ontvangen van gunsten (zoals donaties, gratis goederen of diensten) zonder dat er zichtbare tegenprestaties worden geleverd (bv. donaties van ouders die kinderen op school hebben); de school hoeft daarvan ook geen openbaar register bij te houden;
- h) het *periodiek* ontvangen van gunsten van één en dezelfde begunstiger (bv. een leverancier of een ouder) waarvoor deze geen tegenprestatie verlangt, terwijl gevreesd moet worden dat dit genot beëindigd zal worden zodra zou blijken dat de belangen van de begunstiger door de school geschaad (c.q. niet bevorderd) worden;
- i) het ontvangen van gunsten van een (potentiële) leverancier (waaronder presentexemplaren, prijskortingen, gratis voorlichting/training van leraren), ook al heeft dat tot gevolg dat er tegenprestaties worden geleverd in de vorm van klantentrouw of toekomstige afname van goederen of diensten bij die leverancier;
- j) het ontvangen van gunsten (waaronder gratis gastlessen, lespakketten of bedrijfsexcursies), die ertoe leiden dat leerlingen een positieve houding tegenover de begunstiger en zijn producten/diensten/denkbeelden ontwikkelen, mits de inhoud van het onderwijs niet wordt scheefgetrokken door reclame of onvolledige en subjectieve informatie;
- k) het ontvangen van gunsten van bedrijven, instellingen of ideële organisaties, waarvoor de school als tegenprestatie levert dat *buiten de lessen* de naamsbekendheid aan de begunstiger wordt vergroot (PR-beleid) of reclame wordt gemaakt voor diens producten/diensten/denkbeelden (marketingbeleid), mits leerlingen niet worden aangezet tot ongezonde en/of gevaarlijke activiteiten en mits ze niet worden aangemoedigd hun ouders te stimuleren producten/diensten van de begunstiger af te nemen;
- l) het ontvangen van gunsten van bedrijven, instellingen of ideële organisaties, waarvoor de school als tegenprestatie levert dat zij meewerkt aan het werven van werknemers, stagiairs, aspirant-studenten, cursisten, bezoekers, leden, abonnees, vrijwilligers of collectanten ten dienst van de begunstiger;
- m) het ontvangen van een vergoeding voor het plaatsen van advertenties (bv. in de schoolgids of schoolkrant), voor het ter beschikking stellen van ruimte (bv. voor het verhuren van de aula of het gymnas-tieklokaal), of voor het recht een verkooppunt (bv. een frisdrankautomaat) c.q. voorlichtingsstand binnen de schoolgebouwen in te richten.

Uit deze opsomming moge blijken dat sponsoring, en meer in het algemeen het accepteren van giften, geschenken en gunsten, een wespennest is. Voordat je het weet, heb je de belangen van de leerling uit het oog verloren en pleeg je inbreuk op je professionele integriteit. Laten we drie fictieve casussen onder de loep nemen.

De donateur. De jongste zoon van meneer X wil, evenals zijn broer, naar het gymnasium, maar volgens de basisschool is dat iets te hoog gegrepen. Het is bekend dat meneer X jaarlijks duizend euro in het schoolfonds stort. Als we hem niet toelaten, zou meneer X boos kunnen worden en zijn jaarlijkse donatie kunnen stopzetten. De directie stelt voor het joch toch maar toe te laten. Wie weet dat hij het redt met één of twee keer zittenblijven. En er kraait geen haan naar.

Het bouwbedrijf. Onze scholengemeenschap heeft dringend behoefte aan stageplaatsen. Maar het naburige bouwbedrijf Y heeft moeite om zijn personeelsbestand op peil te houden. Ze zijn bereid een langlopend contract aan te gaan, waarmee ze het aantal stageplaatsen zouden verdubbelen en de kwaliteit van de plaatsen zouden garanderen. Maar hun PR-man stelt een bijkomende voorwaarde. Ze hebben eertijds onze sporthal gebouwd en ze zouden het op prijs stellen als die hun naam zou gaan dragen. Onze directie vond dat geen haalbare deal, want vermoedelijk zou onze Medezeggenschapsraad dan dwars gaan liggen. Is een uitruil van stageplaatsen en stagiairs (hun potentiële toekomstige werknemers) niet eerlijk genoeg? Kunnen we 't tegenover onze leerlingen maken om ons zozeer tot één bedrijf te bekennen, terwijl er nog meer bouwbedrijven in de regio zijn? Maar toen ze zich bereid toonden om ook nog in de inrichting van onze praktijklokalen te investeren, zijn we akkoord gegaan. Gisteren zag op twee machines in het praktijklokaal een koperen bordje staan: 'geschonken door Y BV'.

De schooldirectie. Onze directie is heel actief in het werven van sponsors. Misschien wel té actief. Maar ze zeggen dat het echt nodig is, want de rijksbekostiging is Schraalhans Keukenmeester. Die sponsorgelden zijn nodig voor de extra's: om de leerlingen een uitdagende leeromgeving te bieden. We hebben inderdaad aan alles tekort. Dus die sponsorgelden zijn hard nodig om de verschillende potjes aan te vullen. Maar als je onze begroting goed bekijkt, dan springt er drie posten uit: de begrotingsposten A, B en C. Daar gaat ontzaglijk veel geld naar toe, het kan niet op, en het is dan ook niet verwonderlijk dat er niet veel overblijft voor de overige uitgaven. De directie zegt dat de sponsorgelden nodig zijn voor de extra's, maar wat zij eigenlijk had moeten zeggen is dat ze nodig zijn ter aanvulling van alle potjes *nadat ze zijn afgeroomd ten gunste van de begrotingsposten A, B en C.*

Het aannemen van giften, geschenken en gunsten (al dan niet in het kader van een sponsoringcontract) is een wespennest. Ik zou zeggen: doe het in principe niet, tenzij je kunt verantwoorden dat het geen kwaad kan. Waar het om draait is zorgvuldige besluitvorming en verantwoording, bij voorkeur aan de hand van een strenge checklist. En er moet een Medezeggenschap zijn die instemmingsrecht (= vetorecht) heeft en die ook voldoende bekwaam is om dat recht zorgvuldig uit te oefenen.

Ten slotte wil ik twee kanttekeningen maken bij de opzet van het convenant.

Ten eerste is het volgens mij wereldvreemd om het convenant te beperken tot sponsorrelaties. Als men de belangen van de leerling wil beschermen, dient het convenant zich uit te strekken tot *alle giften, geschenken en gunsten*, ook daar waar geen tegenprestatie geleverd lijkt te worden door de school.

Ten tweede dient de status van het convenant verduidelijkt te worden. Volgens mij kan het convenant pas goed werken als het gepresenteerd wordt als een *ethische code voor schoolbesturen en -directies*. Zij verplichten zich de code na te leven, hun concept-beslissingen in dat licht te motiveren, hun motivering ter toetsing aan de Medezeggenschapsraad voor te leggen en zich in hun verslaglegging (en desgevraagd ten overstaan van de Klachtencommissie) in dat licht te verantwoorden. Het wordt een convenant genoemd omdat de koepelorganisaties hebben afgesproken er bij de schoolbesturen en -directies op aan te dringen zich aan deze ethische code te binden en zich bereid te tonen zich door derden op de naleving ervan te laten aanspreken.

Wes Holleman
weblog onderwijs 5-4-2008
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ *Sponsoring in het onderwijs 2007*. URL: <http://www.minocw.nl/documenten/41214a.pdf>.

² *Convenant 'Scholen voor primair en voortgezet onderwijs en sponsoring' (2002-2007)*. URL: <http://www.minocw.nl/documenten/47673a.pdf>.

³ Briefkenmerk PO/K&O/2007/47673. URL: <http://www.minocw.nl/documenten/47673.pdf>.
Dossier: <http://www.minocw.nl/sponsoringpovo/>.

⁴ Vergelijk mijn kritiek op de lespakketten over orgaandonatie en over de Uruzganmissie (<http://onderwijsethiek.nl/?p=82>; <http://onderwijsethiek.nl/?p=123>).